

MPRA

Munich Personal RePEc Archive

Why Finland should abandon the euro

Berghäll, Pii Elina

30 December 2013

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/68830/>

MPRA Paper No. 68830, posted 15 Jan 2016 14:18 UTC

Miksi eurosta kannattaa erota

Elina Berghäll, 30.12.2013

1. Johdanto

Kannattaako eurossa pysyä vaikka se pidettäisiinkin nitisten ja natisten parsimalla koossa eläkkeiden kustannuksella? Keskustelua euron vaihtoehdoista on vaikea käydä. Eikö keskustelua haluta tai uskalleta käydä? Onko euro niin huonosti puolusteltavissa? Kokonaisuudessa ei ole kyse pelkästään eurosta tai siitä, miten oma tontti hoidetaan työttömyyden, valtionvelan tai talouskasvun suhteen, vaan laajalti suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan ja kansalaisten tulevaisuudesta, keskusteluilmapiiristä ja yksilön vapaudesta.

Muita taloudellisia syitä kuin eroamisen aiheuttama turbulenssi, ei eurossa pysymiseen ole juuri jäänyt. Tämän paperin tarkoituksena on perustella minkä takia, turbulenssista huolimatta¹, on parempi erota ennemmin kuin myöhemmin.

Perussyy on pienten avoimien talouksien erityispiirre, eli erikoistuminen muutamaan keskeiseen ventialaan ja siitä seuraava alttius ulkoisille shokeille. Euroaikana Suomen vienti on heikentynyt ja yksityinen sektori sen myötä. Vaikka syynä Nokian romahdukseen, Kiinan kasvuun ja Yhdysvaltain asuntomarkkinoiden kriisiin olisivat aivan muualla, on euro haitannut ja hidastanut ulkoisista shokeista toipumista. Vuoden 1993 kellutuksen jälkeen nopeasti kasvanut vaihtotaseen ylijäämä on euroon liittymisen jälkeen hiljalleen sulanut. Vuodesta 2011 alkaen se on ollut pakkasella, eli Suomi velkaantuu ulkomaille. Mitä pidempään Suomi roikkuu eurossa ja velkaantuminen jatkuu, sitä vaikeammaksi velan takaisinmaksu tulee.

Euroa perusteltiin aikoinaan alhaisella korkokannalla, pääomien tarjonnalla, valuuttakurssiriskin poistumisella, investointeja edistävällä vakaudella, sekä tarpeella nostaa viennin arvonlisäystä. On paradoksaalista, että huolimatta runsaasta pääomien tarjonnasta alhaisella korkokannalla, investointiaste on pysynyt alhaisena hidastaen talouskasvua (Berghäll, 2009). Valuuttakurssiriskikin on poistunut vain kolmasosalta ulkomaankaupasta, samalla kun viennin arvonlisäys on laskenut. Vuonna 2000 Suomen viennistä lähes 34 % suuntautui euroalueelle, mutta vuonna 2011 vain 31 %. Vuonna 2012 euroalueen ulkopuoliset naapurimaat Ruotsi ja Venäjä olivat edelleenkin tärkeimmät kauppakumppanimme. Ruotsin, Tanskan ja Britannien johdosta EU-maiden osuus viennistä oli silti 56 % v. 2011. Jalostusarvon osalta, vuonna 2011 raaka-tuotantohyödykkeiden osuus viennistä oli yli puolet, samalla kun korkean teknologian osuus viennistä oli laskenut vuosituhannen alun yli 20 %:sta 7,5 %:iin.

Koska kilpailukyky ei eurossa korjaannu automaattisesti valuutan ulkoisen arvon muutoksina, on vaihtoehdona kotimaisia hintasuhteita muuttavat toimenpiteet.

¹ Kreikan kriisin aikoihin peloteltiin Lehmanin kaltaisella shokilla (esim. Salmi aamu-TV.13.6.2011), joka voisi levitä talouteen jos Kreikka ei pystyisi hoitamaan velkasitoumuksiaan. Jälkikäteen kuitenkin esim. Buitter (2013) on todennut, että velkasaneeraus olisi pitänyt suorittaa heti alkuun. USA:ssa toipuminen on ollut Lehmanista huolimatta nopeampaa kuin euroalueella kriisin hoidosta johtuen.

2. Sisäinen devalvaatio

Sisäinen devalvaatio merkitsee kustannuskilpailukyvyn nostoa palkkoja ja muuta hintatasoa alentamalla, ja koska palkat joustavat huonosti alaspäin, toteutuu palkkojen alennus tyypillisesti työttömyyden kautta. Milton Friedman totesi jo v. 1953, että jos sopeutuminen suurissa vaikeuksissa tapahtuu valuuttakurssien sijaan jäykkien hintojen, kuten palkkojen kautta, on seurauksena deflaatio kaikkine haitallisine vaikutuksineen.² Lyhyen aikavälin vaikutukset alkavat olla jo hyvin tunnettuja Etelä-Euroopan kriisimaista.

Mitä pidempään tilanne kestää, sitä enemmän pitkäaikaistyöttömiä syrjäytyy työmarkkinoilta kokonaan. Se puolestaan alentaa pysyvästi työntarjontaa, sillä syrjäytyneiden aktivoiminen työmarkkinoille on vaikeaa ja kallista, jos se ylipäätään on mahdollista.³ Tieto pitkäaikaistyöttömyyden kustannuksista ei ole mitään uutta.⁴ Työttömyyden inhimillisten kärsimysten ja resurssitehottomuuden lisäksi, työntarjonnan aleneminen heikentää pitkän aikavälin kasvumahdollisuuksia. Sellaiseen tuhlaukseen ei olisi varaa eläkeläisten osuuden kasvaessa.

Pitkäaikaistyöttömyyttä voi ehkäistä elvyttämällä, eli kokonaiskysyntää lisäämällä esim. aikaistetuin infrastruktuurihankkein. Mutta jos taantuma johtuu kilpailukyvyttömyydestä, elvytyksestä voi olla enemmän haittaa kuin hyötyä. Ylläpitäessään palkkatasoa, elvytys hidastaa kustannuskilpailukyvyn korjausta palkkojen laskun kautta, kääntyen siten itseään vastaan hidastamaan talouden elpymistä.

Palkkojen nopea alentaminenkaan ei välttämättä riitä viennin elvyttämiseen. Voimakkaissa shokeissa tarvitaan usein monen kymmenen prosentin valuutan arvon heikkeneminen. Koska palkkakustannukset muodostavat vain osan vientisektorien kokonaiskustannuksista, esim. pääoma-, energia- ja materiaali-intensiivisessä paperiteollisuudessa, pitäisi palkkojen laskea moninkertaisesti vastaavan sysäyksen saamiseksi.

Toimiakseen käytännössä euro edellyttää Mundellin (1961) optimaalisen valuutta-alueen teorian tavoin joustavia työmarkkinoita, joilla palkat eivät pelkästään jousa myös alaspäin, vaan työntekijät muuttavat reippaasti työn perässä maasta ja kulttuurista toiseen, osaavat he kieltä tai eivät. Euroopan kieli- ja kulttuurimuurit ja työmarkkinajäykkyydet ovat kuitenkin aivan toista luokkaa kuin Yhdysvalloissa. Vaikka niiden alentaminen olisi hyväksi koko Euroopan taloudelle, se on parhaimmillaankin hidas prosessi. Prosessi kannattaisikin aloittaa luomalla ensin toimiva EU-tasoinen työnvälitys, niin että työttömät voisivat suunnata työntarjontansa tehokkaasti eri maihin ja muuttaa vasta kun tietävät minne ovat menossa.

² "If internal prices were as flexible as exchange rates, it would make little economic difference whether adjustments were brought about by changes in exchange rates or equivalent changes in internal prices. But this condition is clearly not fulfilled." ... "Wage rates tend to be among the less flexible prices." ... "If the external changes are deep-seated and persistent, the unemployment produces steady downward pressure on prices and wages, and the adjustment will not have been completed until the deflation has run its sorry course." s. 165, Milton Friedman (1953): "The Case for Flexible Exchange Rates", published in Friedman's *Essays in Positive Economics*, University of Chicago Press.

³ Tämän asian totesi jo Tuomala (1998). Myös VTV (2011) on päätenyt samaan johtopäätökseen.

⁴ Katso esim. Machin & Manning 1999.

3. Fiskaalinen devalvaatio

Jos työttömien ajaminen maastamuuttoon ei tunnu vastuulliselta politiikalta, tarjoaa fiskaalinen devalvaatio vaihtoehdon. Mahdollisia muotoja on useita, mutta yleisesti ottaen sillä viitataan veroilla ja tuilla suoritettavaan tulonsiirtoon vientisektorin hyväksi. Kulutus- ja tuloveron korotuksilla voidaan alentaa tuontikysyntää, samaan aikaan kun vientiyrityksiin kohdistuneilla tuilla voidaan edistää vientiä. Idea ei ole uusi, sillä jo Keynes (1931) totesi, että ulkoisten rahoitussitoumusten arvoa lukuun ottamatta devalvaation hyödyt voidaan saavuttaa myös asettamalla devalvaatiota vastaavat tuontitullit kaikelle tuonnille ja vientituet kaikelle viennille. Engler *et al.*, (2013) mallintavat tilannetta, jossa työnantajien sosiaalimaksuja alennetaan arvonnisäveron nostoa vastaavalla määrällä. Schmitt-Grohe ja Uribe (2012b) esittävät yhdeksi fiskaalisen devalvaation välineeksi työn(palkka)tuen. Muita vaihtoehtoja on tukea myyntiä tai kulutusta suljetulla sektorilla. Tällöin tavoitteena on kannustaa yrityksiä ja kuluttajia korvaamaan tuontituotteita kotimaisilla tuotteilla tai palveluilla. Vaikutus kauppataaseen vajeeseen riippuu ennen kaikkea ko. tuotteiden ja palveluiden välisestä substituutiojoustosta.

Koska protektionismia rajoittavat nykyään lukuisat kauppasopimukset ja EU, on fiskaalisen devalvaation käytössä kapeampi arsenaali kilpailukyvn parantamiseksi. EU:n sallimiin tukiin kuuluvat mm. T&K, alue- ja maataloustuet sekä joitakin erikseen anottuja poikkeuksia. Suomessa tällainen poikkeus on energiaintensiivisen teollisuuden ja kasvihuoneyritysten energiaverotuki, joka oli 320 milj. euroa v. 2011. Summa on suurempi kuin Tekesin T&K-rahoitus yrityksille (270 milj. euroa v. 2011). Yhdessä em. tuet kattavat vasta puolet suorista yritystuista. Epäsuorat verotuet ovat moninkertaisia suoriin verrattuna (vrt. esim. Rauhanen, 2011).

Päinvastaisista EU-tavoitteista huolimatta, suorat yritystuet ovat kasvaneet yli 50 % vuosituhaten alusta (Pietarinen/TEM, 2012). Yhteisöverokannan alentaminen⁵ ja T&K tukien laajentaminen verotukeen⁶ sekä energiaintensiivisen teollisuuden verotuen laajeneminen entisestään v. 2012 koskemaan yhä suurempaa määrää yrityksiä ovat linjassa fiskaalisen devalvaation kanssa. Siten fiskaalinen devalvaatio on täyttä totta, vaikkei sitä toistaiseksi ole suomalaisessa keskustelussa mainittu ja verotusrakenteen muuttaminen on poliittisesti merkityksellinen teko.

Fiskaalisen devalvaation haitalliset vaikutukset

Tuet ja verovähennykset kaventavat veropohjaa ja heikentävät valtiontalouden tasapainoa entisestään. Onnistuessaankin fiskaaliseen devalvaatioon liittyy sama ongelma kuin euroonkin: inflaatioherkkyyden lisäksi, palkat nousevat, mutta eivät laske helposti. Fiskaalisella devalvaatiolla aikaansaatu kilpailuetu voi kadota helposti, jolloin sitä pitää vahvistaa. Yksityisen sektorin pienenytessä ns. kestävyysvaje on jatkanut julkisen sektorin osuuden myötä kasvuaan, leikkausyrityksistä huolimatta.

Suomalainen verojärjestelmä nojaa pohjoismaisiin arvoihin ja politiikkatavoitteisiin, mutta fiskaalisessa devalvaatiossa verorakenne muotoutuu ulkoisen kilpailukykytarpeen mukaan muiden

⁵ Yhteisöverokanta oli 25 prosenttia vuosina 1993–1997, nostettiin ensin 28 prosenttiin (1998–1999) ja 29 prosenttiin (2000–2004), jonka jälkeen se laskettiin 26 prosenttiin vuosina 2005 - 2011, 2012 alkaen 24,5 prosenttiin, ja edelleen 20 prosenttiin vuoden 2014 alusta alkaen (Veronmaksajat, 2013).

⁶ Yritykset voivat tehdä T&K-toiminnastaan lisävähennyksiä vuosina 2013–2015. Myös riippumaton, bisnesenkelinä toimiva yksityinen sijoittaja voisi vähentää pääomatulostaan 50 prosenttia pieneen yhtiöön sijoittamansa osakepääoman määrästä.

politiikkatavoitteiden jäädessä sen jalkoihin, jolloin vaikutuksia hyvinvointiyhteiskuntaan, ympäristöön tai muihin politiikkatavoitteisiin ei enää oteta samassa määrin huomioon. Esimerkiksi e.m. energiaintensiivisen teollisuuden energiaverotuen eksplisiittisenä perusteena on ko. yritysten kansainvälisen kilpailukyvyn tukeminen. TEM (2012, s. 33) toteaa, että vaikka energiaverotuki olisi tärkeä alan tuloksen kannalta, se suosii perinteisen teollisuuden runsaasti energiaa kuluttavia rakenteita, eikä ohjaa energiaa säästäviin teknologioihin ja tuotantomuotoihin.

Yritystukien havaitaan tyypillisesti vääristävän resurssien allokaatiota. Criscuolon *et al.* (2012) mukaan yritystuilla voi nostaa työllisyyttä, tosin tyypillisesti tuottavuuden kustannuksella. Viimeisin selvitys Suomesta lienee TEM (2013). Vähitellen etenevä fiskaalinen devalvaatio voi johtaa jopa negatiiviseen yritysveroon tukien jälkeen. Jos veroetuja ja tukia ei jaeta taloudellisin vaan poliittisin perustein, on odotettavissa talouskirjallisuudesta tutun ns. *rent-seeking* aktiviteetin vilkastumista, jossa yritykset suuntaavat resurssijansa tukien ja muiden etujen tavoitteluun, normaalin yritystoiminnan sijaan. Poliittisiin perusteisiin viittaa esim. se, että yritystukien vaikuttavuutta arvioitaessa on aluetuet jätetty ajoittain tarkastelun ulkopuolelle, vaikka niistä ei ole sen parempia kokemuksia.

Yritystuilla voidaan myös ylläpitää valuutan yliarvotusta. Jos tuet eivät auta yrityksiä pärjäämään ulkomaisten kilpailijoiden kanssa, vaan ylläpitävät kotimaista palkkatasoa, ei fiskaalinen devalvaatio toteudu. Suljettu sektori ja yksityisen sektorin kilpailukykyongelmat voivat kasvaa entisestään. Kun politiikka suosii talouden suljetun sektorin kasvua, menetetään myös kansainvälisen kaupan hyötyjä, kuten Feldstein (1992) varoitti. Se puolestaan näkyy talouskasvun ja verotulojen heikkenemisenä.

Eräs merkittävä motivaatio taloudelliselle yhdentymiselle oli USA:n suurten kilpailullisten ja tehokkaiden markkinoiden ideaali. Käytännössä suunta näyttää olevan päinvastainen yhä suurempiin yritystukiin ja kilpailunvääristymiin.⁷ Fiskaalista devalvaatiota saatetaan käyttää muissa EU-maissa jopa Suomea enemmän, sillä EU-komission mukaan Suomi myöntää vähemmän yritystukia kuin EU-maat keskimäärin.

Samalla rakennetaan yhä monimutkaisempaa tuki- (ja vero)järjestelmää. Kuten maataloustukijärjestelmästä tiedetään, sellaisen järjestelmän vaikutuksia on alan tutkijoidenkin parissa kallista ja aikaa vievää selvittää, vaikka kyseessä olisi niin yksinkertainen ja tunnettu tuotantoprosessi, kuin maanviljely. Läpinäkymätön systeemi yhdistettynä markkinamekanismin puuttumiseen heikentää resurssien allokoitumista entisestään vahvistaen talouden näivettymistä. TEM (2012, s. 40) toteaa pelkästään suorien yritystukien osalta, että ”tukijärjestelmää on moitittu monimutkaiseksi ja siten hallinnollisesti raskaaksi.”

⁷ Fiskaalisen devalvaation tueksi saatetaan tarvita jopa pääomaliikkeiden rajoituksia (Katso esim. Schmitt-Grohe ja Uribe, 2012a). Rajoitukset tulisi asettaa ajoissa pääomien liiallisen sisään virtauksen ehkäisemiseksi. Pääomaliikkeiden rajoitukset ovat kuitenkin olleet vastoin EU:n vapausperiaatteita ja pyrkimyksiä USA:n kaltaiseksi suureksi yhtenäiseksi markkina-alueeksi.

T&K tuet fiskaalisen devalvaation välineenä

Tarvittavista toimenpiteistä kysyttäessä mainitaan usein investoinnit T&K-politiikkaan pelastuskeinona uusien korvaavien elinkeinojen löytymiseksi elektroniikka- ja paperiteollisuuden luoman tilan täyttämiseksi.

T&K -tukia pidetään tyypillisesti kaikkien hyödyllisimpinä niiden mahdollisten myönteisten ulkoisvaikutusten johdosta. Ulkoisvaikutukset ovat, yksityisen rahoituksen puutteellisen tarjonnan lisäksi, julkisista verovaroista rahoitettujen T&K-tukien peruste. Julkisten varojen kohdentaminen T&K-tukeen on nimittäin perusteltua silloin kun tuella korjataan markkinahäiriötä, joka liittyy joko rahoitukseen tai yhteiskunnallisiin hyötyihin (social returns). Muissa tapauksissa verovaroin syrjäytetään yksityistä rahoitusta.

Julkisten T&K-tukien myönteisistä ulkoisvaikutuksista on vähän suomalaisen tilastoaineistoon nojaavaa näyttöä. Vaikka virallisten raporttien mukaan julkisella T&K-tuella saadaan aikaiseksi merkittäviä hyötyjä, kirjallisuusviitteitä suomalaisiin tutkimustuloksiin myönteisistä ulkoisvaikutuksista on vaikea löytää edes suomalaisen innovaatiopolitiikan tehokkuutta arvioineesta arvovaltaisesta raportista (TEM 2009)⁸ tai Tekesin vuosiraporteista (Tekes 2013). Tutkimusviitteitä niistä löytyy tyypillisesti vain yritysten sisäistämille hyödyille.

Suomi on investoinut T&K:een maailmanennätysluokkaa, yli 3 % BKT:stä, pitkälti yli vuosikymmenen. Näin massiivisten investointien ulkoisvaikutusten pitäisi näkyä koko talouden tasolla esim. elektroniikkaklusterin vahvuutena tai alasta poikineina kasvuversoina, kuten pelisektorin nousuna. Myönteisestä esimerkistään huolimatta, pelisektorin volyymit ovat kuitenkin vielä kaukana huippuvuosien korkean teknologian ja lisäarvon viennin volyyymeistä. Kaikkiaan korkean teknologian viennin pienemisen ja kasvualojen ohuuden näkökulmasta, T&K-tuen ulkoisvaikutukset vaikuttavat talouden nykyongelmissa pikemminkin nurinkurisilta.

Ulkoisvaikutuksia on vaikea mitata. Tilastoaineiston puutteet eivät kuitenkaan pitäisi olla ongelma Suomen kaltaisessa maassa. Tekes on myös itse rahoittanut T&K-tukien vaikuttavuutta analysoituneita tutkimuksia vuosikymmeniä, joten tutkimuksen rahoitukseen tai motivaatio tulosten saamiseen ei pitäisi olla ongelma – ainakaan myönteisten tulosten osalta. Ottaen huomioon, että Tekes on itse rahoittanut vaikuttavuusarvioitaan jo vuosikymmenet, viittaa tulosten puuttuminen siihen, ettei myönteisiä ulkoisvaikutuksia merkittävästi ole.

Kaikesta huolimatta, nykyisessä talouskriisissä yritystuet voivat olla tarpeen pelkästään työllisyyden ja viennin ylläpitämiseksi. Samalla kun vienti on laskenut, on bulkkiviennin osuus kasvanut, joten kaikki teknologian tasoa nostavat sallitut toimenpiteet vaikuttavat houkuttelevilta. Vähäisestä ulkoisvaikutusnäytöstä huolimatta, suorat T&K-tuet ja niiden päälle kokeiluluonteisesti lisätyt T&K-verovähennykset tarjoavat EU:n salliman fiskaalisen devalvaation keinon vahvistaa vientiä ja korjata vaihtotaseen vajetta innovoinnin ja teknologisen kehityksen otsakkeen alla.

Tulokset ovat vähintäänkin epäselviä, sillä tuet eivät edes periaatteessa kannusta kansainvälisen kilpailukyvyyn vahvistamiseen. Tuen ehtona on vain tutkimus ja usein yhteistyö muiden yritysten kanssa. Suomen ICT teollisuuden vetämään tuottavuuden kasvuun vaikutti merkittävästi tuotannon skaalaedut. T&K:n tuottavuus jäi sen varjoon. Siten T&K:een tuijottaminen voi johtaa jopa

⁸ TEM, 2009.

harhaan, jos T&K syrjäyttää tuottavampia panoksia (Berghäll 2012). Tulokset voivat olla veronmaksajien kannalta negatiivisia.

Puuttuvasta ulkoisvaikutusnäytöstä huolimatta, suorat tuet ja niiden päälle kokeiluluonteisesti lisätyt T&K verovähennykset tarjoavat EU:n salliman keinon vahvistaa vientiä ja korjata vaihtotaseen vajetta innovoinnin ja teknologisen kehityksen otsakkeen alla. Lopputulos ei välttämättä ole huono talouden kannalta, jos tukia onnistutaan kohdistamaan kasvupotentiaalia omaaville sektoreille ja ne johtavat näiden alojen nopeaan kasvuun. Siitäkin tarvittaisiin kuitenkin vahvempaa näyttöä. Itse tuet eivät edes periaatteessa kannusta kansainvälisen kilpailukyvyyn saavuttamiseen, se ei ole mitenkään niiden ehtona. Päinvastoin tuet saattavat rajoittaa kilpailua ja resurssien markkinaehtoista allokaatiota.

4. Miksi kellutus on paras vaihtoehto

Valuutan kelluessa, eli sen ulkoisen arvon määräytyessä jatkuvasti kysynnän ja tarjonnan mukaan, valuutan arvo ei muodosta talouteen keinotekoisia rakenteellisia vääristymiä, vaan resurssien allokaatio tehostuu. Devalvaatioshokkeja ei tule kun valuutan arvo sopeutuu jatkuvasti kysyntään ja tarjontaan. Sen johdosta spekulatiokin on turhaa. Kellutus edistää markkinamekanismin toimintaa. Sen sijaan eurossa valuuttakurssi on Suomelle lähestulkoon aina väärä. Väärä valuuttakurssi puolestaan johtaa vähitellen suljetun sektorin kasvuun ja rakenteellisiin vääristymiin, sitä suurempiin mitä pidempään vääristymien annetaan jatkua.

Vaikka sisäinen ja fiskaalinen devalvaatio toteutettaisiin optimaalisesti, toteutuu reaali-palkkojen aleneminen ja täystyöllisyyden palautuminen talouteen hitaammin ja tuskallisemmin, kuin jos nimellinen valuuttakurssi heikkenisi ulkoisten kriisien aikaan. Euron osalta asian totesi jo Feldstein vuonna 1992. Bundesbankin ekonomistit Herrmann ja Jochem (2013) ovat havainneet myös vaihtotaseen vajeen korjautumisen merkittävästi nopeammaksi euroon kuulumattomissa maissa vuosina 1994-2011⁹. Hyvinvoinnin maksimoimisen kannalta, nopeus on valttia.

Pitkäaikaistyöttömyyttä ei pääse samassa mittakaavassa syntymään. Rakenteiden uudistumisen ja resurssien allokaation kannalta kelluva kurssi on kuin markkinoiden näkymätön käsi.

Kellutuksen oloissa mahdollisuus itsenäiseen politiikkaan säilyisi osittain. Vaikka rahapoliittinen itsenäisyys ei kelluvalla valuuttakurssillakaan ole Reyn (2013) mukaan nykyaikana täydellistä, on kelluvan valuuttakurssin tarjoama etu oleellinen verrattuna vaihtoehtoihin, kuten esim. Ruotsin selviäminen finanssikriisistä ja luoviminen eurokriisin aallokossa osoittaa. On väitetty, että syynä Ruotsin Suomea parempaan menestykseen ovat sen monipuolisempi tuotantorakenne tai toimivammat työmarkkinat. Suomen kannalta nämä erot ovat pikemminkin syitä erota eurosta, kuin pysyä siinä. Juuri yksipuolisemman tuotantorakenteen ja jäykempien työmarkkinoiden takia Suomi voisi hyötyä Ruotsiakin enemmän sopeutumisesta ulkoisiin shokkeihin kelluvalla valuuttakurssilla. Onko Suomen vientiteollisuus monipuolistunut vai näivettynyt euroaikana? Onko euro ”tehostanut” työmarkkinoiden toimintaa?

⁹ Heidän mukaansa euroon kuulumattomien maiden potentiaalisesta vaihtotaseen vinoumasta korjaantui puolet vuodessa. Euromaiden vinoumista sen sijaan korjaantui vuodessa vain 24 prosenttia.

Euron taloudellisten perusteiden heikkous osoittaa euron motiivin poliittiseksi. Perimmäisenä tavoitteena on poliittinen unioni (Feldstein, 1992). EU:n perustajaideologeihin kuuluneen ranskalaisen suunnitelmatalouden isän, Jean Monnet'n suuria toteamuksia on, että Eurooppa rakennetaan kriisien kautta. Monnet'n lakina tunnetaan väite, että ihmiset hyväksyvät muutoksen vain kun se on välttämätöntä, ja tunnistavat välttämättömyyden vain ollessaan kriisissä.¹⁰ Kriisit ovat yhdentymisen käyttövoimaa, joten niitä tarvitaan jatkossakin. Koska uudet instituutiot ovat poliittisia sopimuksia, ovat ne väistämättä epätäydellisiä ja niitä pitää korjata. Korjaus tapahtuu kuitenkin vasta kun kriisi on päässyt syntymään. Kriisit puolestaan merkitsevät työttömyyttä ja tuskaa, varsinkin pitkittyessään.

Lawrence Summers¹¹ on todennut että olemme saattaneet siirtyä pitkään heikon taloudellisen kasvun aikaan. Samaa pelkää Paul Krugman ja moni muu vaikutusvaltainen ekonomisti. Jatkuvassa elvytyksessä ja setelirahoituksessa eläminen merkitsee todennäköisesti uusia kuplia ja niiden puhkeamista. Jo pelkästään ennakoitavissa olevien kriisien johdosta, järkevintä on valita valuuttajärjestelmä, jolla parhaiten voi suojautua ja luovia kriiseissä.

Lähteitä

Berghäll, E. (2009). R&D, investment and structural change in Finland: Is low investment a problem? VATT Working Papers 6, Helsinki.

Berghäll, E. (2012). R&D vs. Other Factor Inputs in a High-Tech Industry. *Industry and Innovation*, Vol. 19, No. 2, pp. 1–27.

Buiter, W. (2013). Huippuekonomisti vaatii: EKP:n laskettava ohjauskorko nolnaan. *Helsingin Sanomat* 31.7.2013.

Salmi, M. (2011). YLE:n aamu-TV 13.6.2011, Vieläkö Kreikkaa kannattaa tukea?

Criscuolo, C., Martin, R., Overman, H. & Van Reenen, J. (2012). The Causal Effects of an Industrial Policy, NBER Working Paper No. 17842.

Engler, P., Ganelli, G., Tervala, J. & Voigts, S. (2013). Fiscal Devaluation in a Monetary Union. Freie Universität Berlin, School of Business and Economics, Discussion Paper, Economics 2013/18.

Feldstein, M. (1992). Europe's Monetary Union: The Case Against Emu, *The Economist*, June 13, 1992.

Friedman, M. (1953). "The Case for Flexible Exchange Rates", published in *Friedman's Essays in Positive Economics*, University of Chicago Press, 1953.

¹⁰ Jean Monnet (1976), *Mémoires*, Paris : Fayard.

¹¹ IMF-World Bank Research Conference, November 8, 2013.

- Herrmann, S. & Jochem, A. (2013). Current account adjustment in EU countries: Does euro-area membership make a difference? Discussion Paper, Deutsche Bundesbank 49/2013. <http://www.econstor.eu/handle/10419/88441>.
- Keynes, J. M. (1931). Addendum I to: Great Britain. Committee on Finance and Industry. Report (Macmillan Report) (London: His Majesty's Stationery Office, 1931), 190 – 209. Reprinted in Donald Moggridge, *The Collected Writings of John Maynard Keynes*, Vol. XX (London: Macmillan, and Cambridge: Cambridge University Press, for the Royal Economic Society, 1981), 283 – 309.
- Krugman, P. (2013). A Permanent Slump? The New York Times blog November 17, 2013. <http://www.nytimes.com/2013/11/18/opinion/krugman-a-permanent-slump.html>.
- Machin, S. & Manning, A. (1999). *Handbook of Labor Economics*, Volume 3, Part C, 1999, Pages 3085–3139: Chapter 47 The causes and consequences of long-term unemployment in Europe.
- Monnet, J. (1976). *Mémoires*, Paris: Fayard.
- Mundell, R. (1961). A Theory of Optimum Currency Areas. *The American Economic Review*, Vol. 51, No. 4 (Sep., 1961), pp. 657-665.
- Rauhanen, T. (2011). Verotuet Suomessa 2009 – 2012. VATT Muistiot 17.
- Rey, H. (2013). Dilemma not Trilemma: The Global Financial Cycle and Monetary Policy Independence. London Business School, CEPR and NBER. August 2013.
- Schmitt-Grohe, S. & Uribe, M. (2011). Pegs and Pain, *NBER working paper* 16847.
- Schmitt-Grohe, S. & Uribe, M. (2012a). Prudential Policy For Pegggers, *NBER working paper* 18031.
- Schmitt-Grohe, S. & Uribe, M. (2012b). Managing Currency Pegs, *American Economic Review Papers and Proceedings* 102: 192-197.
- Summers, L. (2013). IMF-World Bank Research Conference, November 8, 2013, Washington, D.C.
- TEM (2009). Evaluation of the Finnish National Innovation System – Full Report. Taloustieto Oy, http://www.tem.fi/files/24929/InnoEvalFi_FULL_Report_28_Oct_2009.pdf.
- TEM (2012). Yritystukiselvitys, (TEM-julkaisu nro 7/2012), http://www.tem.fi/files/32573/TEMjul_7_2012_web.pdf.
- TEM (2013). Toimialojen tuottavuuden kasvu, sen yritystason mekanismit ja yritystuet” (TEM-julkaisu nro 14/2013) http://www.tem.fi/files/36824/TEMjul_14_2013_web_03062013.pdf.
- Tuomala, J. (1998). Pitkäaikaistyöttömyys ja työttömien riski syrjäytyä avoimilta työmarkkinoilta, VATT-tutkimuksia 46.
- Veronmaksajat (2013). <http://www.veronmaksajat.fi/luvut/Tilastot/Tuloverot/Yhteisoverotus/>

VTV (2011): Pitkäaikaistyöttömien työllistyminen ja syrjäytymisen ehkäisy Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomus 7/2011, Tuloksellisuustarkastuskertomus 229/ 2011
http://www.vtv.fi/files/2650/2292011_Pitkaaikaistyottomien_tyollistyminen_netti.PDF.